

सन २०१९-२० करिता विशेष केंद्रीय सहाय्य योजने अंतर्गत मंजूर “Parental Involvement through School Management Committees in Govt Ashram Schools and EMRS” या योजनेच्या सुधारित मार्गदर्शक तत्वांना मंजूरी देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय-२०१९/प्र.क्र.४८/का-१९

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

तारीख: १८.१०.२०२२

वाचा:

१. जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र.F.No.११०१५/०१/२०१९-Grants, दि.११/०३/२०१९.
२. जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र F.No.११०१५/०१(१४)/२०१९-TSP, दि. १५/०७/२०१९ व दि.२६.०८.२०१९.
३. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. केंद्रीय-२०१९/प्र.क्र.६३/ का.१९, दिनांक ०५/०८/२०१९ व दि.३१.०८.२०१९.
४. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय-२०१९/ प्र.क्र. ४८ / का-१९, दिनांक ११.०९.२०१९.
५. संचालक, साझा, नवी दिल्ली यांचे दिनांक ०७.१२.२०२१ रोजीचे पत्र.

प्रस्तावना:

केंद्र शासनाकडून दरवर्षी विशेष केंद्रीय सहाय्य अंतर्गत अनुदान, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५(१) अंतर्गत व अदिम जमाती विकास कार्यक्रम या योजनांतर्गत राज्य शासनास अनुदान प्राप्त होते. आदिवासी विकास विभागाचे अधिनस्त असणाऱ्या शासकीय आश्रमशाळा व एकलव्य निवासी शाळांमधील, शाळा व्यवस्थापन समितीच्या निर्णय प्रक्रियेत पालकांचा समावेश वाढविणे, शाळा व्यवस्थापन समित्या मजबूत करणे, शाळा व्यवस्थापन समितीमध्ये असणारे सदस्य व पालकांची प्रशिक्षणाद्वारे क्षमता बांधणी करणे या उद्देशाने सन २०१९-२० करिता विशेष केंद्रीय सहाय्य योजने अंतर्गत एकूण रु. १०००.०० लक्ष इतक्या रकमेची “Parental Involvement through School Management Committees in Govt Ashram Schools and EMRS ” योजना साझा, नवी दिल्ली या संस्थेमार्फत राबविण्यास संदर्भाधिन पत्र क्र.१ अन्वये केंद्र शासनाने मंजूरी दिलेली असून सदर निधी संदर्भाधिन शासन निर्णय क्र.३ अन्वये आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना वितरित करण्यात आला आहे. वितरित निधीच्या अनुषंगाने योजना राबविण्यासाठी उपरोक्त संदर्भ क्र. ४ चे शासन निर्णयान्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत.

कोविड विषाणुच्या प्रादुर्भावामुळे शाळा बंद असल्याने सदर योजनेची अंमलबजावणी करणे शक्य झाले नाही. त्यामुळे सदर योजनेचे पहिल्या वर्षाचे कामदेखील पूर्णत्वास जावू शकले नाही. मात्र, सद्यस्थितीमध्ये साझा संस्थेने सदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यास असमर्थता

दर्शविल्यामुळे प्रस्तुत प्रकल्प, प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांचेमार्फत राबविणे व त्याअनुषंगाने योजना अंमलबजावणीसाठी सुधारित मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाचे विचाराधिन आहे.

शासन निर्णय :

सदर शासन निर्णयान्वये शासकीय आश्रमशाळेत असलेल्या शाळा व्यवस्थापन समितीच्या निर्णय प्रक्रियेत पालकांचा समावेश वाढविणे, शाळा व्यवस्थापन समिती मजबूत करणे, शाळा व्यवस्थापन समितीमध्ये असणाऱ्या पालकांची क्षमता बांधणी करणे या कार्यक्रमांतर्गत “Parental Involvement through School Management Committees in Govt. Ashram Schools and EMRS” ही योजना प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांच्यामार्फत राबविण्यासाठी एकुण रु. ८,७३,९८,०५३/- (अक्षरी रुपये आठ कोटी त्र्याहत्तर लाख अठ्ठ्यान्नव हजार त्रेपन्न फक्त) किंमतीच्या योजनेच्या अंमलबजावणीच्या सुधारित मार्गदर्शक सूचनांना सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट क्रमांक १ नुसार मंजूरी प्रदान करण्यात येत आहे.

२. सदर योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार वितरीत तरतूदींच्या मर्यादेत योजना राबविण्याबाबत त्वरीत कार्यवाही आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी करावी व त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र आर्थिक व भौतिक अहवालासह शासनास सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

३. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२२१०१८१७०१५१५३२४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्र. वि. वाजे)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.मंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- २) अपर मुख्य सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
- ४) उप सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक, ठाणे, अमरावती, नागपुर.
- ६) सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
- ७) निवड नस्ती (का.१९) आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

परिशिष्ट -१

सन २०१९-२० मधील विशेष केंद्रीय सहाय्य योजनेअंतर्गत मंजूर योजना

१	योजनेचे नाव	“Parental Involvement through School Management Committees in Govt. Ashram Schools and EMRS ”
२	योजनेचे प्रस्तावित कार्यक्षेत्र	आदिवासी विकास विभागाच्या अधिनस्त असणाऱ्या सर्व शासकीय आश्रम शाळा (४९७) व एकलव्य निवासी आश्रम शाळा (३७).
३	वित्तीय तरतूद	एकूण निधी : रु. ८,७३,९८,०५३/- (प्रति आश्रमशाळा रु. १,६३,६६६/-)
४	योजना राबविणारी यंत्रणा	प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प (मुंबई उपनगर सोडून).
५	नियंत्रक अधिकारी	अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक/ठाणे/अमरावती/नागपूर.
६	योजनेचा हेतू / उद्देश	<ul style="list-style-type: none"> ➤ शासकीय आश्रम शाळा व एकलव्य निवासी शाळेतील असणाऱ्या शाळा व्यवस्थापन समिती बळकटीकरण करणे. ➤ शाळा व्यवस्थापन समितीच्या निर्णय प्रक्रियेत पालकांचा सहभाग वाढविणे. ➤ शाळा व्यवस्थापन समितीच्या कामकाजाचे सुसुत्रीकरण सुचविणे. ➤ शाळा व्यवस्थापन समिती मध्ये असणाऱ्या पालकांची क्षमता बांधणी करणे. ➤ शाळा व्यवस्थापन समितीच्या माध्यमातून आश्रम शाळेचा सर्वांगीण विकास होण्यासाठी हातभार लावणे .
७	योजना अंमलबजावणी कार्यपद्धती	<ol style="list-style-type: none"> १. योजनेच्या अनुषंगाने संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास हे अंमलबजावणी यंत्रणा म्हणून कामकाज करतील. २. मंजूर तरतूदीच्या मर्यादेत प्रकल्पाच्या खर्चाचा तपशील व अंमलबजावणी वेळापत्रक हे आयुक्त, आदिवासी विकास हे संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांच्यासमवेत विचारविनिमय करून अंतिम करतील. ३. सदर योजना ही ३ महिने कालावधीकरिता राबविण्यात येईल. ४. प्रकल्प कार्यालयातून त्यांचे अधिनस्त असलेल्या सर्व शासकीय आश्रमशाळा व एकलव्य निवासी शाळांची निवड करण्यात येईल. ५. सर्व शासकीय आश्रमशाळा व एकलव्य निवासी शाळांमध्ये संबंधित प्रकल्प अधिकारी हे शाळा व्यवस्थापन समितीच्या बळकटीकरणाबाबत सखोल व सविस्तर कामकाज करतील. ६. या ठिकाणी शाळा व्यवस्थापन समिती निर्मिती, त्यांचे प्रशिक्षण क्षमता बांधणी, निर्णय घेण्याची क्षमता, शाळा विकास आराखडा, शिक्षक, पालक व शाळा व्यवस्थापन समिती यांच्या जबाबदाऱ्या या बाबत संबंधित प्रकल्प अधिकारी हे कामकाज करतील.

		<p>७. सर्व शासकिय आश्रमशाळा व एकलव्य निवासी शाळांमध्ये शाळा व्यवस्थापनाचे अॅप तयार केले जाईल.</p> <p>८. प्रकल्प कार्यालयांतर्गत असणाऱ्या सर्व आश्रमशाळांमध्ये शिक्षक व पालक यांच्या बैठका आयोजित केल्या जातील. सदर बैठकीमध्ये शाळा व्यवस्थापन समितीचे महत्त्व, जबाबदारी, पालकांची जबाबदारी या बाबत चर्चा व मार्गदर्शन केले जाईल.</p> <p>९. प्रकल्प कार्यालयांमध्ये १ महिन्यामध्ये एकदा शाळा व्यवस्थापन समितीच्या सभेचे प्रकल्प स्तरावर आयोजन केले जाईल.</p> <p>१०. प्रकल्प कार्यालयांच्या स्तरावर वर्षातून एकदा समुदाय कार्यक्रम आयोजित केला जाईल. सदर कार्यक्रमात आश्रम शाळेजवळील गावांतील विद्यार्थ्यांचे पालक, शिक्षक, विद्यार्थी यांना एकत्र करून समुदायामध्ये शिक्षणाबाबत असणाऱ्या समस्या, शाळा सोडलेल्या विद्यार्थ्यांच्या समस्या, पालकांच्या जबाबदाऱ्या याबाबत चर्चा करून शाळेत विद्यार्थी संख्या वाढविण्यासाठी विद्यार्थी, पालक यांना प्रवृत्त केले जाईल.</p> <p>११. योजनेच्या अनुषंगाने शाळा व्यवस्थापन समिती मधून उत्कृष्ट कार्य करणाऱ्या पालकांची/ समितीच्या सदस्याची चॅम्पियन म्हणून निवड केली जाईल. भविष्यामध्ये सदर व्यक्ती संसाधन व्यक्ति म्हणून कामकाज करेल.</p>															
८	मुल्यमापन संनियंत्रण समिती	<p>योजना अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने अपर आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक / ठाणे / अमरावती / नागपूर यांच्या स्तरावर खालीलप्रमाणे संनियंत्रण व मुल्यमापन समिती गठित करण्यात येईल.</p> <table border="0"> <tr> <td>१) संबंधित अपर आयुक्त, आदिवासी विकास</td><td>-</td><td>अध्यक्ष</td></tr> <tr> <td>२) संबंधित प्रकल्प अधिकारी, विकास प्रकल्प</td><td>एकात्मिक</td><td>आदिवासी</td></tr> <tr> <td></td><td>-</td><td>सदस्य</td></tr> <tr> <td>३) सहाय्यक आयुक्त (शिक्षण), अपर आयुक्त कार्यालय, आ. वि.</td><td></td><td>संबंधित</td></tr> <tr> <td></td><td>-</td><td>सचिव</td></tr> </table> <p>योजना राबविताना काही तांत्रिक / प्रशासकिय अडचणी आल्यास लक्षांक बदलणे/ कमी जास्त करणे/लक्षांक वर्ग करणे याबाबतचे सर्व अधिकार संनियंत्रण व मुल्यमापन समितीस राहतील.</p> <p>उक्त समितीने दरमहा बैठकीचे आयोजन करून योजनेची प्रगती अहवाल आयुक्तालयास सादर करावा.</p> <p>योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने प्रकल्प कार्यालयाच्या स्तरावर मुल्यमापन व संनियंत्रण समिती स्थापन करण्यात येत आहे.</p>	१) संबंधित अपर आयुक्त, आदिवासी विकास	-	अध्यक्ष	२) संबंधित प्रकल्प अधिकारी, विकास प्रकल्प	एकात्मिक	आदिवासी		-	सदस्य	३) सहाय्यक आयुक्त (शिक्षण), अपर आयुक्त कार्यालय, आ. वि.		संबंधित		-	सचिव
१) संबंधित अपर आयुक्त, आदिवासी विकास	-	अध्यक्ष															
२) संबंधित प्रकल्प अधिकारी, विकास प्रकल्प	एकात्मिक	आदिवासी															
	-	सदस्य															
३) सहाय्यक आयुक्त (शिक्षण), अपर आयुक्त कार्यालय, आ. वि.		संबंधित															
	-	सचिव															

		<p>१) संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प - अध्यक्ष</p> <p>२) सहायक प्रकल्प अधिकारी (शिक्षण) - सदस्य</p> <p>३) अध्यक्ष, शालेय व्यवस्थापन समिती (१ तज्ञ) - सदस्य</p> <p>४) ज्येष्ठ मुख्याध्यापक, शासकिय आश्रमशाळा - सदस्य</p> <p>५) शिक्षण विस्तार अधिकारी - सचिव</p> <p>योजनेच्या अनुषंगाने करण्यात येणारे कार्य व त्याची प्रगती याबाबतचा अहवाल संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांचेमार्फत अपर आयुक्त, आदिवासी विकास यांना सादर करण्याची जबाबदारी उपरोक्त समितीची असेल.</p> <p>योजनेची अंमलबजावणी सुरु झाल्यापासून उपरोक्त समितीची बैठक दरमहा आयोजित करावी व सदर बैठकीमध्ये योजनेच्या बैठकीचा आढावा घेण्यात यावा. तसेच अंमलबजावणीमध्ये काही अडचणी असतील तर त्याबाबत आवश्यक कार्यवाही करावी.</p>
९	योजनेच्या अटी व शर्ती	<p>१) सदर योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने उपलब्ध मंजूर निधीतच योजना पूर्ण करण्याची जबाबदारी संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांची राहिल. योजनेसाठी मंजूर निधीच्या व्यतिरिक्त कोणत्याही प्रकारचा अतिरिक्त निधी अंमलबजावणी यंत्रणेला उपलब्ध करून दिला जाणार नाही.</p> <p>२) योजना विहित वेळेत पूर्ण करण्याची जबाबदारी संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांची राहिल.</p> <p>३) प्रकल्पामध्ये होणाऱ्या बदलाची पूर्वकल्पना प्रकल्प अधिकारी व सनियंत्रण व मूल्यमापन समितीला देऊन समितीच्या मान्यतेनेच बदल करावा.</p> <p>४) योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने आश्रम शाळेत शाळा व्यवस्थापन समिती सक्रिय करणे, त्यांची निर्णय घेण्याची क्षमता वाढविणे, शाळेच्या विकास आराखडा तयार करणे, आश्रम शाळेमध्ये पालक, शिक्षक व विद्यार्थी यांच्यामध्ये एकसूत्रीपणा आणणे, शाळा व्यवस्थापन ऑप तयार करणे व शाळा व्यवस्थापन समिती मजबूत व निर्णयक्षम तयार करणे बंधनकारक राहिल.</p> <p>५) योजनेच्या प्रगतीबाबत माहिती वेळोवेळी शासनास सादर करण्याची तसेच केलेल्या कामांचा पुर्तता अहवाल व उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करणे ही जबाबदारी प्रकल्प अधिकारी यांची राहिल.</p> <p>६) सदर योजनेची अंमलबजावणी करताना चलचित्र (video) व छायाचित्रे काढावीत व योजनेची अंमलबजावणी पुर्ण झाल्यानंतर योजनेचा फलनिष्पत्ती अहवाल शासनास सादर करण्याची जबाबदारी प्रकल्प</p>

		<p>अधिकारी यांची राहिल. तसेच लाभार्थ्यांची यादी व Geo-tagged photographs हे www.sternis.gov.in/smis या वेबसाईट वर अपलोड करण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधिकारी यांची राहिल.</p> <p>७) योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने योजनेच्या प्रगती बाबत माहिती वेळोवेळी CAS पोर्टल वर भरण्याची जबाबदारी संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांची राहिल.</p>
१०	योजनेचा अंमलबजावणी कालावधी	३ महिने.
११	निधी वितरण कार्यपद्धती	<p>सदर योजनेकरिता निधी वितरणाची कार्यपद्धती खालील प्रकारे निश्चित करण्यात येत आहे .</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने मंजूर झालेल्या रकमेच्या मर्यादेत खर्च करण्याची जबाबदारी संबंधित प्रकल्प कार्यालयाची असेल. योजनेसाठी इतर कोणताही अतिरिक्त निधी उपलब्ध करून दिला जाणार नाही याची दक्षता संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांनी घ्यावी. ➤ सदर योजनेचा निधी मंजूर झाल्यानंतर आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक, यांच्यामार्फत संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांना वितरित करण्यात येईल. याबाबत आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक स्वतंत्रपणे आदेश निर्गमित करतील. ➤ योजनेच्या अनुषंगाने झालेल्या खर्चाचा अहवाल वेळोवेळी अपर आयुक्त, आदिवासी विकास यांना सादर करण्याची जबाबदारी संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांची राहिल. ➤ योजनेच्या अनुषंगाने शालेय शिक्षा समिती सदस्य व शिक्षक यांच्यासाठी प्रकल्प स्तरावर आयोजित करण्यात येणाऱ्या शिक्षक पालक सभा, समुदाय कार्यक्रम यावर होणारा खर्च व प्रशिक्षण स्थळाचा खर्च हा प्रकल्प अधिकारी यांनी या योजनेंतर्गत करावा. तसेच आश्रमशाळेतील शिक्षक यांचा दैनिक भत्ता व प्रवास खर्च नियमानुसार प्रकल्प अधिकारी यांनी अदा करावा . तसेच शाळा व्यवस्थापन समितीच्या सदस्यांचा प्रवास खर्च हा शाळा व्यवस्थापन समिती साठी असलेल्या निधीतून प्रकल्प अधिकारी यांनी करावा.
१२	योजनेची फलनिष्पत्ती	<ul style="list-style-type: none"> ➤ निवडलेले शाळांमध्ये शाळा व्यवस्थापन समिती गठीत होईल. ➤ आश्रम शाळा व एकलव्य निवासी शाळेत असलेल्या शाळा व्यवस्थापन समितीच्या निर्णय प्रक्रियेत पालकांचा सहभाग वाढेल. ➤ शाळा व्यवस्थापन समिती निधीचे योग्य पद्धतीने नियोजन आणि खर्च करण्यासाठी समिती सदस्यांमध्ये क्षमता बांधणी करण्यात येईल. ➤ आश्रमशाळेत असणाऱ्या शाळा व्यवस्थापन समिती मजबूत होतील. ➤ शाळा व्यवस्थापन समितीच्या माध्यमातून आश्रमशाळांचा सर्वांगीण विकास होईल.